

Motion till riksdagen
2013/14: MJ301

av Jens Holm m.fl. (V)

En långsiktigt hållbar skogspolitik

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Bakgrund	4
4	Öka arealen skyddad skog och anta ett nytt mål	4
5	Förbättra kvaliteten på de frivilliga avsättningarna	5
6	Inför naturvårdsavgift och utveckla trakthyggesbruket	6
7	Stärk lagstiftningen för ökad miljöhänsyn och rekreation	6
8	Stärk alternativa skötselmetoder för att främja rekreation, biodiversitet, turism samt minskad klimatpåverkan	8
9	En nationell biobränslestrategi	9
10	Stärk landskapsperspektiv och restaurering i skogsbruket	9
11	All statlig skog ska drivas hållbart	10
12	Stärk miljöhänsyn vid vatten och våtmarker	10
13	Utveckla forskning för vidareförädling	10

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör anta ett nytt etappmål för arealen skyddad skog i miljö kvalitetsmålet Levande skogar som är i enlighet med Nagoyaöverenskommelsen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att frivilliga avsättningar ska vara långsiktiga och dokumenteras och kvalitetssäkras för att ingå i det nationella miljö kvalitetsmålet Levande skogar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en naturvårdsavgift.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Skogsstyrelsen i uppdrag att utveckla skötselmetoder vid trakthyggesbruk som hållbart utvecklar avkastningen av timmer och biomassa.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att effektiva sanktionsmöjligheter ska införas för brott mot hänsynsreglerna i skogsvårdslagen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stubbrytning ska förbjudas och främmande trädslag, produktionshöjande gödsling, dikning och kemiska bekämpningsmedel i skogsbruket tydligare bör regleras i miljöbalken.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att berörd lagstiftning bör ändras så att skogar med höga värden för rekreation och friluftsliv undantas från åtgärder och exploatering som inte främjar dessa värden eller biologiska värden.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagstiftningen bör ändras så att alla nyckelbiotoper enligt Skogsstyrelsens definition och metodik undantas från åtgärder som inte främjar biologisk mångfald.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med direktiv för en översyn av miljöbalken i syfte att stärka medborgares och organisationers möjlighet till information och inflytande vid slutavverkningar.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att skyndsamt ta fram lagstiftning samt ägardirektiv för statligt ägd skogsmark så att avverkning av skogar med höga naturvärden stoppas.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en rekreativ skogsskötsel ska bedrivas i de tätortsnära områden som inte helt undantas från skogsbruk.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en nationell målsättning för arealen kalhyggesfritt skogsbruk bör ingå i miljö kvalitetsmålet Levande skogar.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att ta fram en nationell biobränslestrategi som kombinerar ett effektivt biobränsleuttag med stärkt naturvårdshänsyn.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att berörda myndigheter bör få i uppdrag att landskapsplanera i samverkan med markägare.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att berörda myndigheter bör få i uppdrag att utarbeta en nationell plan för restaurering och återskapande av skogstyper för de mest hotade arterna.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att all statligt ägd skog bör samlas i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål.¹
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett lagstadgat skydd bör införas för bredden på och omfattningen av kantzonen mot vatten och våtmarker.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vidareförädling av skogsråvara ska vara ett prioriterat område för forskning på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

¹ Yrkande 16 hänvisat till NU.

Fel! Okänt namn på

3 Bakgrund

Sveriges landareal består av cirka 56 procent produktiv skogsmark. På över 90 procent av den produktiva delen av skogsmarken bedrivs skogsbruk. Skogen förser oss med en rad ekosystemtjänster som vatten- och luftrening och produktion av råvaror. En rik biologisk mångfald ökar skogens produktionsförmåga och ger större motståndskraft mot klimatförändringar. Skogsmarken binder stora mängder kol och påverkar vattenbalansen och har därmed en stor betydelse för det lokala och globala klimatet.

Skog, virke och papper är samtidigt en av Sveriges viktigaste exportnäringsringar. Den ger viktiga jobb i hela landet, har stor potential för utökad förädling i områden nära råvaran och har därför en stor roll för landsbygdens utveckling.

Skogen har även stora sociala och kulturella värden. Dess betydelse för rekreation, turism, friluftsliv och undervisning är omfattande. En långsiktigt hållbar skogspolitik som värnar de ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella värdena förutsätter att bärkraften för skogen som ekosystem stärks och bevaras. Först då kan ökad tillväxt i produktionsskogar stimuleras och skogen som tillgång i klimatomställningen nyttjas hållbart. För ökad produktion av timmer och biomassa på begränsade arealer där trakthyggesbruk bedrivs krävs kraftigt höjda ambitionsnivåer beträffande kalhyggesfria skötselmetoder och skyddad skogsmark. Då kan även skogens betydelse för sysselsättning och export främjas och utvecklas.

4 Öka arealen skyddad skog och anta ett nytt mål

I dag är ungefär 2 procent av skogsmarken nedanför fjällen skyddad. Samtidigt är över 1 800 skogslevande växt- och djurarter upptagna på rödlistan över hotade och missgynnade arter i landet. Ungefär 4 procent av den produktiva skogsmarken i Sverige är formellt skyddad och ojämnt fördelad över landet. Cirka 5 procent av all skogsmark i Sverige har i dag formellt skydd. Sverige ligger på en internationellt låg nivå när det gäller skydd av skogen. Enligt en undersökning av Världsnaturfonden WWF 2013 ligger Sverige på plats 19 bland EU:s 27 medlemsländer när det gäller hur stor landareal vi procentuellt sett har skyddat.

Dagens anslag för skydd av skog räcker bara till drygt hälften så mycket skydd som det gjorde 2006. Dels har markpriserna ökat, dels har ersättningen till markägare för skydd av mark höjts och är nu 25 procent högre än marknadsvärdet. Även det faktum att naturvårdsavtalen har blivit kortare ökar kostnaden p.g.a. dyrare administration. Sammantaget leder regeringens redan låga anslagsnivå för naturskydd i kombination med generös ersättning till markägare till att bevarandet av skyddsvärda skogar kraftigt tappat i tempo när behovet är det motsatta.

När Miljömålsberedningen i juni 2013 överlämnade sitt delbetänkande om skogen och en långsiktigt hållbar markanvändning åsidosatte återigen naturvårdshänsyn och vetenskapliga fakta till förmån för ekonomiska intressen. Förslaget är i sin helhet otillräckligt för att miljökvalitetsmålet Levande skogar ska uppnås, och att formellt skydda ytterligare 150 000 hektar skogsmark räcker inte för att värna de biologiska värdena i skogen. Delbetänkandet innehåller inte heller förslag som möjliggör att Sverige uppfyller EU:s naturvårdsdirektiv.

Miljömålsrådet gjorde på grundval av ett omfattande vetenskapligt underlag uppskattningen att mellan 9 och 16 procent av all produktiv mark behöver skydd. Dessutom har Sverige genom avtalet i Nagoya förbundit sig att skydda 17 procent av vår land- och vattenareal till 2020.

De skyddade områdena ska vara ekologiskt representativa miljöer, dvs. områden med höga värden av biologisk mångfald. Sverige bör anta ett nytt etappmål för arealen skyddad skog i miljökvalitetsmålet Levande skogar, som är i enlighet med Nagoyaöverenskommelsen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att bevara den biologiska mångfalden och leva upp till våra internationella åtaganden krävs högre anslag för det formella skyddet. Vänsterpartiet avsätter därför ökade medel för åtgärder och skydd av värdefull natur. Se vidare i våra motioner för utgiftsområde 20 (2013/14: MJ421) och utgiftsområde 23 (2013/14: MJ420).

5 Förbättra kvaliteten på de frivilliga avsättningarna

I riksdagens antagna miljökvalitetsmål Levande skogar ingick ett delmål till 2010 där 400 000 hektar skulle ges formellt skydd (naturreservat, naturvårdsavtal och biotopskydd) och ytterligare 500 000 hektar skulle avsättas frivilligt av markägarna själva. De frivilliga avsättningarna har dock i många fall visat sig vara av begränsat värde för biologisk mångfald. I dag finns varken statlig kontroll av kvalitet eller långsiktighet, och dokumentation saknas över många av de områden som anses skyddade. Dessutom kan arealen frivilligt avsatta skogar flyttas omkring i landskapet. Sammantaget är detta mycket problematiskt då frivilliga avsättningar ingår i ett nationellt långsiktigt mål för samhällets gemensamma bästa. Frivilliga avsättningar ska vara långsiktiga, dokumenteras och kvalitetssäkras ur naturvårdssynpunkt för att ingå i det nationella miljökvalitetsmålet Levande skogar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

6 Inför naturvårdsavgift och utveckla trakthyggesbruket

Det skogsbruk som bedrivs i Sverige i dag, trakthyggesbruk, är den största orsaken till den utarmning som sker av skogens biologiska mångfald, vilket bl.a. framgår i en kunskapssammanställning från Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Det skapar ett landskap med hyggen och likartade planteringar där många arter har svårt att finna livsmiljöer. Dessutom ger det negativa effekter för en mängd andra näringar och verksamheter, som turism, rekreation och renskötsel.

Vänsterpartiet menar att den som står för miljöbelastningen även ska vara med och betala sin påverkan. Då slutavverkningar medför brist på livsmiljöer som delvis måste kompenseras med bevarandeinsatser genom offentliga medel är det fullt rimligt att denna princip även inbegriper skogsnäringen. Vi vill därför införa en naturvårdsavgift för slutavverkning av skog. Avgiften bör kopplas till virkesuttag och kommer således att vara proportionell mot den årliga avverkningen i Sverige och därmed kopplad till den miljöbelastning på naturmiljön som skogsbruk utgör. Intäkterna från naturvårdsavgiften bör öronmärkas för formellt skydd, markinlösen och intrångsersättningar. Rätt utformad kan naturvårdsavgiften bli ett kraftfullt verktyg för att medfinansiera det ökande behovet av bevarandeåtgärder som orsakas av skogsnäringen. En naturvårdsavgift med denna innebörd bör införas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med kraftigt ökade arealer skyddad skog, finansierat av naturvårdsavgifter och ökade statliga anslag, samt alternativa skötselmetoder kan utrymme för ökad produktion av timmer och biomassa ske på begränsade arealer för trakthyggesbruk. Detta kan t.ex. åstadkommas genom ökade insatser för röjning samt ökad skörd vid första gallring. Skogsstyrelsen bör ges i uppdrag av regeringen att utveckla skötselmetoder vid trakthyggesbruk som hållbart utvecklar avkastning av timmer och biomassa. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Stärk lagstiftningen för ökad miljöhänsyn och rekreation

I skogsvårdslagens portalparagraf framgår att produktions- och miljömål ska vara jämställda. I det skogsbruk som i dag bedrivs under devisen ”frihet under ansvar” i Sverige är produktionen dock oftast överordnad miljöhänsynen. Skogsvårdslagen är skriven med trakthyggesbruk som norm och med syfte att garantera virkesförsörjningen. När det gäller naturvård saknas i mycket stor utsträckning sanktionsmöjligheter.

En undersökning gjord av Skogsstyrelsen visar att antalet underkända avverkningar har ökat från 23 procent under perioden 1998–2001 till 37 procent 2011. Generell hänsyn tas inte i tillräcklig omfattning, och skogar med höga

Fel! Okänt namn på

naturvärden som i stället borde ha skyddats avverkas. Påföljder för dessa överträdelser av skogsvårdslagen uteblir. Vänsterpartiet menar att det ska löna sig att göra rätt och att man inte ska gynnas och slippa ekonomiska påföljder om man missköter sig. Då uppnår vi både högre miljöhänsyn och rättvisare konkurrensvillkor. För att stärka miljöhänsynen ska effektiva sanktionsmöjligheter införas för brott mot hänsynsreglerna i skogsvårdslagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Under den borgerliga regeringen har skogsvårdslagen fått ökat fokus på produktionshöjande åtgärder som intensivodlingar, ökad gödsling, mer främmande trädslag, dikning och ökad stubbrytning. Dessa skogsbruksåtgärder är negativa för miljön då de bl.a. reducerar den biologiska mångfalden, ökar utsläppen av växthusgaser och spär på övergödningen.

Stubbrytning ska förbjudas och främmande trädslag, produktionshöjande gödsling, dikning och kemiska bekämpningsmedel i skogsbruket bör tydligare regleras i miljöbalken. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Skogsvårdslagen har även stora brister i hänsynen till sociala värden. Berörd lagstiftning bör ändras så att skogar med höga värden för rekreation och friluftsliv undantas från åtgärder och exploatering som inte främjar dessa värden eller biologiska värden. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I dag begränsas naturhänsynen starkt av att myndigheterna enligt lagen inte får meddela föreskrifter som är så påverkande att ”pågående markanvändning avsevärt försvåras”. Lagstiftningen bör ändras så att alla nyckelbiotoper enligt Skogsstyrelsens definition och metodik undantas från åtgärder som inte främjar biologisk mångfald. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det föreligger stora brister i nuvarande miljöhänsyn i skogsbruket och ottydigheter i vad lagen stadgar. Ett intensivt skogsbruk med kalhyggesbruk innebär en stor påverkan på miljövärden och sociala värden och fordrar tydligare regleringar för att stärka naturvård och demokratiskt inflytande. I Maciej Zarembas uppmärksammade artikelserie i DN om skogen (våren 2012) framgår att av 67 000 anmälda avverkningar till Skogsstyrelsen år 2010 villkorades endast 8 av dessa med krav på hänsyn till människa eller landskap.

Medborgare och organisationers möjlighet till information och inflytande vid avverkningar måste stärkas. Samrådsparagrafen i miljöbalken är generellt utformad och gäller samtliga skogsbruksåtgärder som väsentligt ändrar naturmiljön. I praktiken sker dock inget samråd vid de flesta slutavverkningar och i de fall det sker är normalfallet att skogsvårdslagens regler tillämpas. Lagstiftningen bör ändras så att samråd är obligatoriskt vid slutavverkningar. För att stärka de sociala och biologiska värdena i skogen behövs en ny lagstiftning som i första hand samlas under miljöbalken. Regeringen bör återkomma med direktiv till en översyn av miljöbalken som verkar i en sådan riktning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Innan en generellt starkare lagstiftning kan verkställas för miljöhänsynen i skogsbruket krävs omedelbart åtgärder för att stoppa avverkningar av skogar med höga naturvärden. I dag sker avverkning av naturskogar trots att det

Fel! Okänt namn på

råder stor brist på dessa naturmiljöer för en mängd hotade växt- och djurarter. Regeringen bör få i uppdrag att skyndsamt ta fram lagstiftning och ägardirektiv för statligt ägd skogsmark så att avverkning av skogar med höga naturvärden stoppas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Stärk alternativa skötselmetoder för att främja rekreation, biodiversitet, turism samt minskad klimatpåverkan

Det finns ett behov av skogsbruksmetoder som alternativ till trakthyggesbruk. Även om trakthyggesbruket sannolikt kommer att vara dominerande under överskådlig tid krävs det att det naturanpassas och att alternativa skötselmetoder används i lämpliga områden. Hyggesfritt skogsbruk, som t.ex. kontinuitetsskogsbruk, kan vara ett alternativ, exempelvis i de tätortsnära områden som inte helt undantas från skogsbruk.

Trakthyggesbruk ska inte vara tillåtet i skogar med höga sociala värden. Skog inom 300 meter från skolor, förskolor och äldreboenden bör undantas från åtgärder som inte främjar rekreativvärden. I övriga tätortsnära skogar och andra skogar av betydelse för lokalbefolkningen eller det rörliga friluftslivet ska en rekreativskötsel bedrivas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Turismen är i dag en större näring än flera av våra största industriföretag. År 2012 växte turismen i Sverige med nästan 5 procent jämfört med tidigare år och omsatte 275,5 miljarder kronor (Tillväxtverket 2012: Fakta om svensk turism 2012). Inte minst i glesbygden är skogen helt avgörande för att naturturismen ska kunna fortsätta växa. Hyggesfritt skogsbruk kan som rätt använd skötselmetod stärka skogens värden i form av turism, men i hög grad även biologisk mångfald, kultur och rekreation.

Regeringen och representanter för skogsindustrierna brukar framhålla den svenska skogsbruksmodellen som ett föredöme när det gäller att behålla skogens funktion som kolsänka och därmed motverka den globala uppvärmningen. Landsbygdsministern har även i utspel förespråkat ökade avverkningar. Det finns dock inget vetenskapligt belägg för att den svenska modellen med trakthyggesbruk (kalhyggen) är klimatsmart. Om man skapar ett kalhygge så omvandlar man en areal skog från sänka till källa. Ett kalhygge släpper ut enorma mängder koldioxid under de första 10–15 åren efter kalavverkningen. Att öka inslaget av kontinuitetsskogsbruk, där man i stället avverkar särskilt utvalda träd eller mindre grupper av träd, kan därför även ge stora vinster för klimatet.

Vänsterpartiet ökar kraftigt anslaget Insatser för skogsbruket för att stimulera hyggesfritt skogsbruk. Vi satsar på utbildning, utveckling samt arealstöd för omställning till hyggesfri skogsskötsel. Se motion för utgiftsområde 23 (2013/14: MJ420).

En nationell målsättning för areal kalhyggesfritt skogsbruk bör ingå i miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 En nationell biobränslestrategi

Bioenergi är Sveriges största energikälla, och biobränsle från skogen är av stor betydelse för vår omställning till ett energisystem baserat på förnybar energi. Vänsterpartiet ser mycket positivt på den potential som skogen har för omställningen men ser även risker för den biologiska mångfalden. För att klimatoptimera skogsbruket och samtidigt stärka den biologiska mångfalden krävs en utarbetad strategi. Uttag av biobränsle i skogen ska främst ske i form av rester från röjning och avverkning (huvudsakligen grenar och toppar) men också genom visst stamvirke. Stubbrytning ska inte förekomma och askåterföring är nödvändig för att marken inte ska utarmas. Avverkning av lövträd för biobränsleändamål måste ske med medvetenhet om dess betydelse för ett rikt framtida skogslandskap. Regeringen bör ges i uppdrag att ta fram en nationell biobränslestrategi som kombinerar ett effektivt biobränsleuttag med stärkt naturvårdshänsyn. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 Stärk landskapsperspektiv och restaurering i skogsbruket

Det finns ett mycket starkt samband mellan antalet arter och yta. Ju mer livsmiljö som försvinner för en specifik art desto större är risken för att den inte längre kan finnas i ett livskraftigt bestånd. Även miljön omkring en arts habitat spelar stor roll.

Ungefär 20 procent av de djur- och växtarter som lever i gammelskogar har betydligt större behov av ett sammanhängande landskap med lämpliga biotoper för att överleva på lång sikt. I dag tas mycket sällan hänsyn till närliggande marker vid avverkning, vilket förstärker en uppsplittring av livsmiljöer för många arter. Berörda myndigheter bör få i uppdrag att landskapsplanera i samverkan med markägare. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För många hotade arter saknas i dag tillräckligt stora arealer lämpliga skogstyper p.g.a. det moderna skogsbruket och brist på naturliga störningar (brand, storm, översvämning osv.). För att snabbt åtgärda detta krävs restaurering och återskapande av lövskogar, ädellövskog och tallskog. Att förvärva skog för detta ändamål kan med rätt framförhållning och god landskapsplanering göras under förhållandevis gynnsamma ekonomiska förutsättningar för staten och med god utdelning för den hotade biologiska mångfalden. Redan i

Fel! Okänt namn på

dag pågår arbete med åtgärdsprogram hos Naturvårdsverket och länsstyrelser för hotade arter, men ett samlat strategiskt arbete behövs för att koppla detta till framtida behov av markförvärv. Berörda myndigheter bör få i uppdrag att utarbeta en nationell plan för restaurering och återskapande av skogstyper för de mest hotade arterna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 All statlig skog ska drivas hållbart

Vänsterpartiet anser att staten ska bedriva aktivt förvaltningsarbete över sina skogsområden. Det statliga ägandet av skogsområden bör samlas i ett bolag. Det nya skogsbolaget bör ha ett hållbart brukande av skogens resurser, inte avkastning, som främsta mål. Dagens vinstkrav gör det svårt för ett statligt bolag eller en statlig förvaltare att avstå produktiva skogar till andra intressen. Bolaget bör åläggas att avsätta större arealer till skyddade naturområden. Staten bör även fortsättningsvis stå för ersättningsmark vid skydd av värdefull natur, även ovan odlingsgränsen och i samråd med rennäringen. All statligt ägd skog bör samlas i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

12 Stärk miljöhänsyn vid vatten och våtmarker

Markberedning, körskador och brist på sparade träd vid slutavverkningar kan skapa negativa effekter på vattendrag och naturvärden. Ett lagstadgat skydd bör införas för bredd och omfattning av kantzon mot vatten och våtmarker. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

13 Utveckla forskning för vidareförädling

Vidareförädling av skogsråvara har stor utvecklingspotential inom många produktområden. Exempelvis kan produkter baserade på skogsråvara ersätta oljebaserade produkter och byggande i trä kan utvecklas i betydligt högre utsträckning än i dag. Vidareförädling av skogsråvara ska vara ett prioriterat område för forskning på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 12 augusti 2013

Jens Holm (V)

Torbjörn Björlund (V)

Hans Linde (V)

Siv Holma (V)

Kent Persson (V)